

TEMALİ PARKLAR VE ÇOCUK DOSTU TURİZM

Prof. Dr. Muharrem TUNA

Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi

E-mail: muharrem@gazi.edu.tr

Özet

Turizm, insanlık tarihiyle birlikte sürekli gelişim gösteren bir olgudur. Özellikle, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki dönemde meydana gelen gelişmelerle (Uçakların sivil ulaşımında kullanılmaya başlaması, kitlesel iletişim araçlarının gelişmesi, kişilerin eğitim seviyelerinin yükselmesi, ücretli izin hakkı, kişilerin serbest zamanın artması vb.) beraber küresel ölçekte ivme kazanmaya başlayan turizm, bireysel ve kitlesel tarzda çeşitlilik göstermektedir. Turizm denildiğinde ilk olarak akla gelen, deniz-kum-güneş turizm türünün yanı sıra turizmde; ekoloji turizmi, doğa turizmi, yayla turizmi, kırsal turizm, spor turizmi, sağlık turizmi, kültür turizmi, kongre turizmi, inanç turizmi, gençlik turizmi, üçüncü yaş turizmi ve gastronomi turizmi gibi birçok tür yer almaktadır (Akoğlan Kozak, 2012; Albayrak, 2013: 1-5; Haberal, 2015; Yaylı & Sürücü, 2016). Turizmde ayrıca, çok sayıda türün ortaya çıkmasında; 1980'li yıllardan sonra sürdürülebilir turizm anlayışının benimsenmeye başlanması, doğal, tarihi ve kültürel değerlerin korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması gerekliliği, insanların turizmde üretim ve yaratıcılık gerektiren konularda aktif olarak yer almayı istemesi ve kişilerin rekreatif faaliyetlerde çeşitlilik araması gibi çeşitli nedenler etkili olmuştur.

Yukarıda ifade edilen etmenlerden hareketle, turizm ile eğlencenin yanında doğal, tarihi ve kültürel kaynakların tasarruflu bir şekilde kullanabileceği rekreatif alanlara ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır. Bu ihtiyacı karşılamak ve özellikle çocuklu ailelerin beklentilerine cevap vermek üzere birçok destinasyonda temalı parklar inşa edilmiştir. Temalı parklar; "Yüksek kalitede çevre kalitesine sahip, kentin çevre kalitesini yükselten, eğlence aktivitelerini de içerisinde barındıran alanlardır." Bir başka tanıma göre temalı parklar; ailelerin eğlenebilmesi ve hoşça vakit geçirebilmeleri için iç ve dış mekânlarda oluşturulmuş eğlence üniteleri ve farklı konseptleri bünyesinde barındıran alanlardır. Temalı parklar bilimsel, kültürel, doğal, eğlence, macera, eğitim ve tarihsel konuları ele alan bir müze görevi görmektedir (Gök & Bingöl, 2017: 133).

Temalı parkların kökeni, ortaçağda Avrupa kentlerinde yer alan mutluluk bahçelerine kadar uzanmaktadır. Bu bahçeler; canlı eğlencenin, ateş oyunlarının, dansın, çeşitli oyunların ve hatta korku trenlerinin varlığı ile bugünün temalı-eğlence parklarının ilk örnekleridir. Kopenhag'daki Bakken 1583'te kurulmuş ve dünyanın en eski eğlence parkı olarak günümüze kadar gelmiştir. 1800'lerin sonunda, endüstrinin Amerika Birleşik Devletlerinin kentlerinde

baskın olması ile eğlence parklarına da yer verilmeye başlanmıştır. 1893'te Chicago'da açılan 'World's Columbian Exhibition' daha sonra tesis edilen örnekler için başlangıç özelliğindedir. 2.Dünya Savaşı bittikten sonra 1950'lere gelindiğinde çocuklara yönelik eğlence parkları gündeme gelmiştir. 1955 yılında Amerika'da Los Angeles kentinde açılan Disneyland ilk tema parkı olma özelliğini taşımaktadır. 17 milyon Amerikan Doları gibi bir bütçe ile oluşturulan Disneyland o zamana kadar yapılmış olan bu sektördeki en büyük yatırımdır. Böylesine yeni bir yaklaşıma şüphe ile bakılmış ancak büyük bir başarı kazanarak ilk sezonunda 3,8 milyon kişi ziyaret etmiştir. 1961 tarihinde SixFlags Park açılmış ve ilk sezonunda 1,5 milyon ziyaretçi toplamıştır. 1971 yılında açılan Walt Disney World o zamana kadar eğlence parklarına yapılmış olan yatırımların en büyüğü olmasıyla birlikte 250 milyon Amerikan Doları bütçe ile yapılmıştır. Disney, Güney California'daki başarısını 1970'lerde Florida'da tekrarlamıştır. Disneyland ve Disneyworld 20. Yüzyılın en önemli eğlence merkezleri arasında kendini göstermiştir. Teknoloji ve eğlenceyi birleştirerek; ülke ekonomisine katkı sağlamış ve tema parkların küresel ölçekte boyutlarının gelişmesine öncülük etmişlerdir (Arslan, 2016). Türkiye'deki ilk temalı park ise 'Vialand'dir. İstanbul ilinin Eyüp Sultan ve Gaziosmanpaşa ilçeleri üzerinde yer alan park, 26 Mayıs 2013 tarihinde hizmete açılmıştır. Vialand faaliyete başladıktan sonra, Avrupa'nın en iyi tema parklarından birisi olarak kabul edilmeye başlamıştır.

Aile içinde satın alma kararlarında ataerkil ve anaerkil yapıların etkili olmasının yanında artık günümüzde çocuk erkil yapılar da kendisini iyice hissettirmektedir. Dünyadaki çocuk sayısının 2.5 milyar ve Türkiye'deki çocuk sayısının 25 milyon olduğu dikkate alındığında, çocukların tüketim kararlarında etkili olabilecekleri anlaşılmaktadır (Thibert, 2018). Aileler, satın alma kararlarında çocukların isteklerine göre hareket etmekte ve çocuklarının gelişimini sağlayıcı, hep birlikte eğlenebildikleri faaliyetlere eğilim göstermektedir. Film sektörü bu perspektifle incelenecek olursa; Pixar, Walt Disney, DreamWork Animasyon ve benzeri diğer şirketler tarafından hazırlanan animasyon filmleri (Arabalar, Buz Devri, Kayıp Balık Nemo, Oyuncak Hikâyesi vb.) çocuklar tarafından sıklıkla tercih edilmektedir. Ayrıca söz konusu filmler, çocuklarca çok beğenildiği gibi gençlerin ve ebeveynlerin de ilgilerini çekmektedir.

Turizm sektöründe çocukların satın alma ve tüketim kararları üzerindeki etkileri incelendiğinde ise çocuklara yönelik turizm işletmeleri ve çocuk dostu turizm kavramlarına rastlanılmaktadır. İfade edilen kavramların ortaya çıkışında, turizm ekonomisi içerisinde çocukların rolünün, diğer alanlardan daha fazla olduğunun anlaşılmasıyla, turizm sektöründe çocuklara yönelik hizmet standartlarının geliştirilmesi fikri etkili olmuştur (Türmen, 2018). Çocuk dostu turizm; çocukların her türlü şiddetten uzak, sağlıklı bir şekilde oynayabildikleri ve vakit geçirebildikleri, kendilerini geliştirebildikleri, saygı, sevgi görebildikleri ve sözü edilen davranışları benimseyebildikleri, yaratıcılıklarını arttırabildikleri, güven içinde olabilecekleri turistik ortamlarının oluşturulması ve çocuklu ailelerin taleplerini karşılayabilecek turizm türü olarak ifade edilebilir. Bu tanımdan hareketle, çocuk dostu turizm işletmeleri de

çocukların ve ailelerinin isteklerine cevap verebilmesi için gerekli bilgi ve donanıma sahip ve bu sayede ilgili turistik talebi kendilerine çekebilen turistik işletmeler olarak açıklanabilir. Ayrıca, turizm işletmelerinin çocuklara yönelik olması, turizm işletmelerinin pazarlama faaliyetlerini kolaylaştırmaktadır. Kişiler, kendilerine ve çocuklarına değer verildiğine inanmalarıyla ve hissetmeleriyle turistik taleplerini söz konusu turizm işletmelerine yönlendirebilecektir (Özel, 2015: 194-195).

Çocukların tüketim tercihlerinde bu denli etkili olmaları, turizmde bu yönde yeni çekiciliklerin geliştirilmesini sağlamıştır. Turizmde ürün geliştirmede yararlanılan yöntemlerden bir tanesi, farklı alanlarda ve turizmin tanımına uygun ürün ve hizmetlerin turizm sektörüne uyarlanmasıdır. Bu bağlamda temalı parkların, çocuk dostu turizm içerisinde değerlendirilmesiyle, hem çocuklu aileler hem de turizmde yeri trendin oluşturulması için çaba gösteren girişimler açısından istenilen etki yaratılabilecektir. Temalı parkların; eğlence, eğitim, doğal, kültürel ve tarihi değerlerin korunmasında etkili alanlar olması ve bu tarz alışkanlıkların çocuklara küçük yaşta kazandırılmasına olanak sağladığı göz önünde bulundurulduğunda, çocuk dostu turizm anlayışı ile uyumlu olduğu düşünülmektedir. Turizm işletmeleri içerisinde ve civarında temalı park formatına uygun alanların olması, turistik pazarlama faaliyetlerini olumlu yönde etkileyebilecektir. Ülkemiz, turizm alanında önemli değerlere sahiptir. Bu tarz uygulamalarla ülkemizin sahip olduğu turistik değerlerde çeşitlilik yaratılabilecek ve dolayısıyla turizmden elde edebileceği gelirden de dikkat çekici bir artış sağlanabilecektir. Ayrıca ülkemizde, çocuklara turizm alanında bu şekilde değer verildiğini gösteren projelerin uygulanmasıyla, turizm piyasasında rekabet gücümüzün de artacağı düşünülmektedir.